

Nr 47.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1944 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning rörande lagstiftning om företagarpension.

I inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 7, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Åkerström* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av frågan, om en företagarpension lämpligen kan genomföras med lagstiftningens hjälp.

Såsom motivering till detta yrkande har motionären anfört följande:

För de flesta människor betyder frågan om en i ekonomiskt avseende tryggad ålderdom ofantligt mycket för känslan av trivsel och trygghet. För en del kan ju denna trygghet finnas i och med förekomsten av en betydande förmögenhet, för andra åter gäller att genom försäkringar uppnå samma resultat, och till sist finnas de, som endast kunna lita till den ofullständiga trygghet, som folkpensionen f. n. kan ge. Kan samhället anses hava vidtagit alla de åtgärder, som äro möjliga och som främja syftet? Knappast! Folkpensionen måste självfallet undan för undan förbättras, men även andra vägar måste nog beträdas.

Staten har i egenskap av mönsterarbetsgivare vid sina verk och inrättningar ordnat denna fråga på för de anställda någorlunda tillfredsställande villkor. Detsamma torde också kunna sägas om de flesta kommuner. Kooperationen kommer väl heller icke så långt efter, men hur står det till inom de enskilda företagen? Vissa företag hava i denna fråga ådagalagt ett icke föraktligt intresse genom att träffa uppgörelse med sina anställda om en ålders- samt sjuk- och invaliditetspension, där de anställda betala viss del av kostnaderna för försäkringen. I vissa fall förekommer, att företag utan någon överenskommelse till ett begränsat antal anställda och vid den tidpunkt, då företaget icke längre önskar taga deras tjänster i anspråk, lämnar ett godtyckligt tillmätt belopp, vars fortsatta utbetalande kan upphöra, när företaget så önskar. Företag finnas som hitintills icke ådagalagt något som helst intresse för frågan.

Kan det förväntas att ett ur arbetstagarsynpunkt någorlunda tillfredsställande resultat kan ernås utan lagstiftningsåtgärder? Enligt min mening bör lagstiftningsvägen tillgripas.

Hur en dylik lag skulle konstrueras kan icke absolut anges utan föregående utredning. Den borde syfta till att inbegripa samtliga i produktionen sysselsatta, alltså även periodiskt sysselsatta och säsongarbetare. Den kunde möjligen knytas an till folkpensioneringen. Företagens andel i kostnaderna borde fixeras till lägst 70 %, alltså motsvarande statens andel i kostnaderna för de statsanställdas pension. Den borde också innefatta bestämmelser om

änkepension helt bekostad av respektive företag. Pensionsåldern kunde lämpligen fastställas till 62 år eller högre ålder beroende av vederbörandes sysselsättning.

Ur samhällets synpunkt skulle en sådan lagstiftning vara av utomordentligt värde, icke minst ur kapitalbildningssynpunkt.

Över motionen ha efter remiss yttranden avgivits av pensionsstyrelsen, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, De anställdas centralorganisation och Svenska personal-pensionskassan. Arbetarpensionskassan, som lämnats tillfälle inkomma med yttrande, har icke begagnat sig därav. De till utskottet inkomna yttrandena jämte en vid Svenska personal-pensionskassans yttrande fogad promemoria finnas såsom bilagor fogade till detta utlåtande.

Frågan om beredande av pension åt i enskild tjänst anställda personer har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. I anledning av från olika organisationer av privatanställda under åren 1925 och 1926 gjorda framställningar om lagstiftning i ämnet tillkallades inom justitiedepartementet särskilda sakkunniga som framlade ett den 10 december 1927 dagtecknat utkast till lag om frivillig tjänstepensionering. Förutsättning för tillämpning av den föreslagna lagstiftningen var, att utfästelse om pension förelåg från arbetsgivarens sida. Utkastet åsyftade att skydda de anställdas rätt till utlovade pensionsförmåner samt att förbjuda sådana inskränkningar i pensionsrätten, som kunde anses obehöriga. Över utkastet bereddes åtskilliga myndigheter och korporationer tillfälle att yttra sig. Dessa avstyrkte emellertid, att utkastet lades till grund för en lagstiftning i ämnet. De sakkunniga överarbetade därefter utkastet samt framlade den 8 september 1928 ett nytt utkast till lag om frivillig tjänstepensionering (SOU 1929: 3). Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 18 december 1931 överlämnades ifrågavarande betänkande till den s. k. kommittén angående privatanställda, vilken skulle till vidare behandling och för avgivande av förslag upptaga i betänkandet avhandlade spörsmål.

Vid 1935 års riksdag väcktes motioner, vari påkallades åtgärder till skydd för att inom enskilda företag avsatta pensionsfonder toges i anspråk för andra ändamål än det avsedda. Motionerna hänvisades till andra lagutskottet, som i sitt utlåtande (nr 19) förklarade sig anse frågan om att bereda betryggande former för de privatanställdas pensionering böra lösas ur enhetlig synpunkt under beaktande av förhållandena på hela det område, som därav berördes. Utskottet hemställde därför, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning av frågan om lagstiftning i syfte att få till stånd betryggande former för pensionering av anställda hos enskilda företag och sammanslutningar. Riksdagen beslöt ock i enlighet därmed (riksdagens skrivelse den 5 april 1935, nr 141).

Den 23 maj 1935 beslöt Kungl. Maj:t att kommittén angående privat-

anställda skulle befrias från ovannämnda uppdrag. Därefter anbefalldes Kungl. Maj:t den 15 november 1935 lagberedningen att avgiva utlåtande i ärendet, såvitt detsamma berörde området för åt lagberedningen tidigare lämnat uppdrag att verkställa utredning av frågan om revision av aktiebolagslagstiftningen och vad därmed kunde äga sammanhang. Frågan i övrigt skulle under samråd med lagberedningen utredas inom justitiedepartementet.

Vid 1936 års riksdag upptogs pensionsfrågan ånyo till behandling. I olika motioner begärdes dels förnyad utredning av frågan om pensionering av vissa grupper i enskild tjänst anställda personer och dels utredning rörande de åtgärder, som genom samhällets försorg lämpligen kunde vidtagas till främjande av de privatanställdas pensionering.

Andra lagutskottet anförde i utlåtande (nr 57) över motionerna, att frågan om pensionering av personer anställda i enskild tjänst vid flera tillfällen varit föremål för övervägande, därvid dock frågan om betryggande former för pensioneringen trätt i förgrunden. Emellertid vore frågan om åtgärder i övrigt för att främja pensioneringen av i enskild tjänst anställda av stor social betydelse, därvid utskottet med uttrycket anställd i enskild tjänst avsåge alla arbetstagare utan undantag, sålunda även kroppsarbetare. Åtgärder i sådant syfte borde därför vidtagas, exempelvis för utveckling av den frivilliga folkpensioneringen, för ökad anslutning till pensionskassor m. m. Därvid borde emellertid iakttagas, att den obligatoriska folkpensioneringens grundvalar icke rubbades. Utskottet hemställde därför, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte verkställas rörande de åtgärder, som genom samhällets försorg lämpligen kunde vidtagas för att främja pensionering av personer, anställda i enskild tjänst, samt att de förslag, vartill utredningen kunde föranleda, måtte framläggas för riksdagen.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan (riksdagens skrivelse den 27 juni 1936, nr 421).

Den 11 september 1936 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för justitiedepartementet att tillsätta en kommitté, bestående av tre sakkunniga, att verkställa utredning beträffande frågan om pensionering av i enskild tjänst anställda personer ävensom att utarbeta de författningsförslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I det anförande till statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för nyssnämnda dag, vari direktiv lämnades för kommitténs arbete, anförde chefen för justitiedepartementet bland annat:

Liksom 1936 års riksdag utgår jag från att utredningen bör avse samtliga grupper av i enskild tjänst anställda. Naturligen bör därvid särskild uppmärksamhet ägnas sådana kategorier av dessa, vilka för närvarande äro sämst lottade i pensionshänseende. Dit torde man i första hand få räkna personer anställda i småföretag av varjehanda art ävensom kroppsarbetare. Ehuru krav icke lära saknas på införande av bestämmelser om skyldighet för arbetsgivarna att, oavsett utfästelse av pension, ombesörja pensionering av hos dem anställd personal, finner jag dock övervägande skäl tala för att

utredningen begränsas att avse åtgärder, som utan att rubba principen om frivilliga pensionsutfästelser från arbetsgivarnas sida äro ägnade att skapa en tillfredsställande lösning av pensionsproblemet. Därvid bör undersökas vilka åtgärder, som från det allmännas sida kunna vidtagas för att främja utbredningen av den frivilliga pensioneringen, i främsta rummet genom ytterligare utbyggnad av den frivilliga folkpensioneringen och ökad anslutning till pensionskassor. — — —

Den 10 februari 1937 framlade lagberedningen av motiv åtföljda förslag till bland annat lag om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser samt till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken (SOU 1937: 13). Proposition i ärendet avläts till 1937 års riksdag och bifölls av riksdagen, varefter lagar i ämnet utfärdades den 18 juni 1937. Lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser avser att bereda skydd för aktiebolags fondering av vinstmedel för pensionering av anställda hos bolaget eller efterlevande till anställda. I detta syfte öppnar lagen möjlighet för aktiebolag att i enkel ordning ernå bildandet av stiftelse, vars förmögenhet må innestå såsom fordran hos bolaget, och söker även genom de till lagen knutna övergångsbestämmelserna sörja för att hos aktiebolagen redan avsatta pensionsfonder genom ombildning till stiftelser i största möjliga omfattning föras in under lagen.

Den kommitté, som tillsatts den 11 september 1936, framlade den 28 juni 1938 betänkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda (SOU 1938: 18). Även detta lagförslag blev vid remissbehandlingen utsatt för stark kritik. I främsta rummet erinrades mot förslaget, att en lagstiftning, som endast hade avseende å sådana arbetsgivare, som frivilligt lämnade pensionsutfästelser, men däremot icke å arbetsgivare, som underlåto att lämna utfästelser, skulle kunna komma att verka i motsatt riktning mot den avsedda.

I en den 8 oktober 1938 dagtecknad framställning till chefen för handelsdepartementet anförde *försäkringsutredningen*, att enligt utredningens uppfattning en särskild utredning rörande det framtida ordnandet av anställdas och arbetares pensionering vore erforderlig. Utredningen behandlade i sin framställning de svårigheter med avseende å fonderingen som det alltmer ökade livförsäkringsväsendet förde med sig. Placeringsbehovet vore i ständigt stigande. Det funnes även tecken som tydde på att livförsäkringsverksamheten kunde komma att länkas in på banor, medförande en ännu större och snabbare tillväxt av de tekniska reserverna än som dittills varit fallet. Utredningen framhöll härutinnan, att tjänstepensioneringen redan visat en stark tillväxt av försäkringens reserver. Vidare fortsatte utredningen:

En pensionsförsäkring, som däremot ännu befinner sig i sin linda, är arbetarpensioneringen. Såvitt nu kan bedömas torde den tid ej vara långt avlägsen, då även frågan om arbetares pensionering på allvar kommer att upptagas. Om så sker, torde det få anses uppenbart, att ifrågakvarande pensionering mycket snabbt kommer att genomföras för betydande grupper av

den kroppsarbetande befolkningen, vilket i sin ordning skulle medföra en ny och utomordentligt stark ökning av placeringsbehovet samtidigt med att ökade svårigheter komma att uppstå i fråga om bestämmandet av den räntefot, som bör läggas till grund för beräkning av premier och premiereserv. Det torde utan vidare vara klart, att, även om genom en liberalisering av nuvarande placeringsbestämmelser en viss lättnad för tillfället kan åstadkommas, verkningarna av en utvidgning av placeringsområdet skulle komma att mycket snabbt neutraliseras på grund av de betydande fonder en arbetarpensionering skulle komma att kräva.

Med nuvarande anordningar kan en pensionsförsäkring, byggd på frivillig grund, icke ordnas utan reservbildning enligt kända tekniska principer. Får arbetarpensioneringen större omfattning, vilket torde vara att vänta, kommer därför resultatet att bli en enorm fondbildning, i stort sett jämförlig med den som en på premiereservsystemet uppbyggd allmän folkpensionering skulle kräva. Bortsett från spørsmålet om försäkringens karaktär av frivillig eller obligatorisk, skulle vi stå inför i huvudsak samma problem, som förelåg för 1928 års pensionsförsäkringskommitté. Som bekant resulterade kommitténs prövning i ett förslag, som innebar en genomgripande reform av den existerande invaliditets- och ålderdomsförsäkringen, varigenom premiereservsystemet skulle ersättas med ett fördelningssystem — en reform, som senare vunnit statsmakternas godkännande.

Inför de nya komplikationer, som — därest icke själva placeringsmöjligheterna undergå en fullständig omvandling — komma att uppstå vid en ytterligare utökning av pensionsförsäkringen, torde det bli nödvändigt att ingående överväga frågan, huruvida det är möjligt vidtaga åtgärder, som förebygga en utveckling av denna försäkring efter linjer, som — såvitt nu kan bedömas — senare kunna visa sig oframkomliga. De alternativ, som överhuvud stå till buds för ordnande av en pensionering för anställda och arbetare äro

1) en pensionering av anställda och arbetare uppbyggd med fondering i överensstämmelse med premiereservsystemet sådant detta hittills tillämpats inom livförsäkringsväsendet,

2) en pensionering uppbyggd enligt i huvudsak samma linjer men med tillämpande av väsentligt friare bestämmelser rörande placeringen och

3) en pensionering ordnad efter sådana linjer, att finansieringen kan i stort sett ske efter principerna för ett fördelningssystem eller i varje fall utan den betydande fondbildning premiereservsystemet kräver.

I fortsättningen anfördes, att de olika alternativ, som inrymdes under tredje punkten, inbegrepe såväl en lösning av problemet genom en i lag föreskriven obligatorisk pensionsförsäkring för anställda och arbetare som vinnandet av det åtrådda syftet på andra vägar, exempelvis genom en av näringslivets egna organisationer ordnad pensionering. Vidare uttalades, att en av utredningens ordförande verkställd undersökning syntes giva vid handen, att några oöverkomliga svårigheter av teknisk eller organisatorisk art icke syntes föreligga att genomföra en på ett fördelningssystem uppbyggd obligatorisk pensionsförsäkring för anställda och arbetare. Då emellertid försäkringsutredningen tillkallats för helt andra uppgifter än de sålunda berörda, hemställde utredningen, att departementschefen ville vidtaga åtgärder för utredning av i framställningen omnämnda spørsmål.

Här må vidare anmärkas, att *försäkringsinspektionen* i en den 22 december 1943 dagtecknad underdånig skrivelse med yttrande över en av Livförsäkrings-Aktiebolaget Thule gjord ansökan om koncession å grunder för kollektiv tjänstepensionsförsäkring — jämte det inspektionen avstyrkt ansökningen — hemställt, att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte föranstalta om utredning rörande tjänstepensionsförsäkringen och därmed sammanhängande spörsmål.

Utskottet. För anställda tillhörande tjänstemannakategorierna har inom näringslivet frivillig pensionering ordnats i betydande utsträckning. Arbetsgivarna ha ofta visat stort intresse härför och lämnat avsevärda bidrag till kostnaderna. Särskilt under det senaste årtiondet har ordnandet av pensionsfrågan för tjänstemännen tagit en allt större omfattning. Säkerställandet av pensionerna har skett på olika sätt, framförallt genom försäkring i Svenska personal-pensionskassan. Det finns dock alltjämt många tjänstemän, för vilka pensionsfrågan ej blivit löst. Vad angår den största gruppen av arbetstagare i enskild tjänst, de egentliga arbetarna, förekommer ordnad pensionering endast i begränsad utsträckning.

Även om vissa förhoppningar skulle kunna hysas, att pensionsfrågan så småningom i full utsträckning kan lösas genom överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter själva, är det enligt utskottets mening föga sannolikt, att ett sådant resultat avtalsvägen kan uppnås inom överskådlig framtid.

Såsom framgår av vad ovan anförts har frågan om vilka åtgärder som från det allmännas sida kunna vidtagas till främjande av i enskild tjänst anställdas pensionering vid några tillfällen varit föremål för utredning. Utredningarna ha emellertid begränsats till att avse pensionering genom frivilliga pensionsutfästelser från arbetsgivarnas sida och åtgärder för tryggnad av dessa utfästelser.

De förslag, i vilka dessa utredningar resulterat, ha under remissbehandlingen därav mött mycket stark kritik. I främsta rummet har invänts, att en lagstiftning, som endast hade avseende å sådana arbetsgivare vilka frivilligt lämnade pensionsutfästelser, men däremot icke å arbetsgivare som underlåto att lämna dylika utfästelser skulle få den effekten, att arbetsgivarnas benägenhet att ordna de anställdas pensionering snarare komme att minska än öka.

Det vill enligt utskottets mening synas som om den sålunda framförda anmärkningen icke saknar fog. Om så är förhållandet, uppkommer emellertid frågan, huruvida man, i stället för att undersöka vilka åtgärder som skulle kunna vidtagas för att främja den frivilliga pensioneringen, bör taga under övervägande spörsmålet om obligatorisk pensionering av i enskild tjänst anställda.

Även omständigheter av försäkringsteknisk natur föranleda emellertid till

antagande, att det är tveksamt, om pensionsfrågan i längden kan lösas utan att en obligatorisk pensionering genomföres. Utskottet vill härutinnan framhålla, att en livränteförsäkring med frivillig anslutning måste vara baserad på det s. k. premiereservsystemet, som innebär, att försäkringsgivaren vid varje tidpunkt skall kunna redovisa tillgångar motsvarande kapitalvärdet av sina förpliktelser mot de försäkrade. Dessa tillgångar skola avskiljas på betryggande sätt enligt särskilda i lagen om försäkringsrörelse givna regler. I en den 8 oktober 1938 dagtecknad, till chefen för handelsdepartementet ingiven skrivelse, som innehöll begäran om utredning rörande det framtida ordnandet av anställdas och arbetares pensionering, har försäkringsutredningen såsom ovan anförts behandlat de svårigheter med avseende å fonderingen som det alltmer ökade livförsäkringsväsendet medfört. Därest arbetarpensioneringen komme att vinna ökad utbredning, skulle detta enligt utredningen medföra en ny och utomordentligt stark ökning av placeringsbehovet, enär en frivillig pensionsförsäkring icke syntes kunna uppbyggas annat än på premiereservsystemet. Utredningen erinrade om att samma problem förelegat för 1928 års pensionsförsäkringskommitté samt att i 1935 års folkpensioneringslag premiereservsystemet därför slopats och ersatts med ett s. k. fördelningssystem. Såsom en möjlighet att ordna en pensionering för anställda och arbetare nämnde utredningen en pensionering ordnad efter sådana linjer, att finansieringen i stort sett kunde ske efter principerna för ett fördelningssystem eller i varje fall utan den betydande fondbildning premiereservsystemet krävde. Denna möjlighet inbegrepe såväl en lösning av problemet genom en i lag föreskriven obligatorisk pensionsförsäkring för anställda och arbetare som vinnandet av det åtrådda syftet på andra vägar, exempelvis genom en av näringslivets egna organisationer ordnad pensionering.

Ehuru utskottet inser, att stora svårigheter äro förenade med genomförandet av en obligatorisk pensionering, anser utskottet likväl, att de omständigheter som här ovan åberopats utgöra ett starkt stöd för att en förutsättningslös utredning angående denna fråga bör komma till stånd.

Pensionsfrågan torde i första hand böra betraktas såsom ett spørsmål av ekonomisk art. I princip torde vid en obligatorisk pensionering kostnaderna för pensioneringen böra täckas genom bidrag såväl från arbetsgivare som från anställda. Vid en utredning i ämnet måste givetvis beaktas, å ena sidan, att företagarna icke utsättas för en ekonomisk belastning, som icke rimligen bör ifrågakomma, och å andra sidan, att arbetarens avgifter med beaktande jämväl av hans övriga utgifter för sin sociala försäkring icke bliva för betungande.

Vad angår de med obligatorisk pensionering förenade svårigheterna av teknisk och organisatorisk art har försäkringsutredningen i nyssnämnda skrivelse till chefen för handelsdepartementet gjort gällande, att några oöverkomliga sådana svårigheter icke syntes vara för handen.

Vid prövningen, huruvida en obligatorisk pensionering bör införas, uppstå en mångfald spörsmål angående bl. a. pensionernas avvägning, pensionsavgifternas storlek, pensionsåldern, pensioneringens anordnande som en ren ålderdomspensionering, ren invaliditetspensionering eller en kombinerad ålderdoms- och invaliditetspensionering samt frågan om pensionen bör omfatta förutom egenpension jämväl familjepension. En särskilt betydelsefull fråga är den ifrågasatta pensioneringens förhållande till folkpensioneringslagen, särskilt till dess bestämmelser om privilegierad inkomst och om frivillig folkpensionering. Att här angiva några närmare riktlinjer i nu omnämnda hänseenden kan icke ifrågakomma.

Folkpensioneringslagstiftningen befinner sig som bekant för närvarande under revision. Den av utskottet förordade utredningen måste givetvis i väsentlig grad taga hänsyn till den omgestaltning av folkpensioneringen, som sålunda torde komma att äga rum. På grund härav skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke utredningen bör anstå i avvaktan på revisionen av folkpensioneringslagstiftningen. Spörsmålet om obligatorisk pensionering av i enskild tjänst anställda är emellertid så viktigt och svårlöst, att utredningen därom bör komma till stånd snarast möjligt. Det är uppenbart, att en hel del förarbeten kunna utföras, innan statsmakterna tagit slutlig ståndpunkt till frågan om ändringar i folkpensioneringslagen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förutsättningslös utredning angående möjligheten och lämpligheten av en obligatorisk pensionering av i enskild tjänst anställda.

Stockholm den 25 maj 1944.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman*, *Löfvander*, *Olof Carlsson*, *Manner-skantz*, *Roos**, *Hage*, *Sten* och *Gunnar Andersson**;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herrar *Olovson* i Västerås*, *Ryberg*, fru *Nordgren*, herr *Cruse*, fru *Johansson*, herrar *Larsson* i Östersund och *Hagård*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 11 februari 1944 har Kungl. Maj:t anbefallt pensionsstyrelsen att till utskottet avgiva yttrande över en av herr Åkerström i andra kammaren väckt motion (nr 7) angående utredning rörande lagstiftning om företagarpension. Med anledning härav får pensionsstyrelsen anföra följande.

Frågan om vilka åtgärder som från det allmännas sida kunna vidtagas till främjande av de privatanställdas pensionering har vid några tillfällen varit föremål för utredning, senast genom särskilt tillkallade sakkunniga, vilka den 28 juni 1938 avgåvo betänkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda m. m. (S. O. U. 1938: 18). Sistnämnda utredning har, sedan den remissbehandlats, ännu ej föranlett någon åtgärd. Ehuru krav icke torde hava saknats på införande av bestämmelser om skyldighet för arbetsgivarna att, oavsett utfästelse av pension, ombesörja pensionering av hos dem anställd personal, ha de gjorda utredningarna begränsats att avse åtgärder, som utan att rubba principen om frivilliga pensionsutfästelser från arbetsgivarnas sida vore ägnade att skapa en tillfredsställande lösning av pensionsproblemet. Den föreliggande motionen synes emellertid — ehuru detta icke klart anges i densamma — avse en utredning i syfte att tillskapa en obligatorisk pensionering med bidrag av arbetsgivarna. Pensioneringen skulle möjligen anknytas till folkpensioneringen.

Det negativa resultatet av de hittills igångsatta utredningarna om pensionering av i enskild tjänst anställda torde mer än något annat visa, vilka svårigheter som möta vid en lösning av hithörande spörsmål. Säkerligen skulle dessa svårigheter öka om utredningen skulle avse en obligatorisk pensionering med bidrag av arbetsgivarna. Även om det för pensionsstyrelsen står klart, att en utvidgning av de anställdas pensionering vore önskvärd, ifrågasätter styrelsen därför om en dylik utredning för närvarande skulle medföra något resultat. I varje fall undrar styrelsen, om man icke borde avvakta det förslag till folkpensioneringens reformering som inom en ej allför avlägsen framtid torde komma att avgivas av socialvårdskommittén. Hur den statliga folkpensioneringen kommer att gestaltas torde nämligen kunna bli av betydelse även för det i motionen väckta spörsmålet.

På grund av vad sålunda anförts finner pensionsstyrelsen skäl icke föreligga för bifall till motionen.

I ärendets behandling har, förutom undertecknade, deltagit byråchefen C. Broberg.

Stockholm den 9 mars 1944.

K. PERSSON.

Folke Broberg.

Bilaga B.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 8 februari 1944 har tillfälle beretts Svenska Arbetsgivareföreningen att avgiva yttrande över en inom riksdagen väckt motion nr 7 i andra kammaren av herr Åkerström angående utredning rörande lagstiftning om företagarpension. Föreningen får i anledning härav anföra följande.

I slutet av föregående århundrade hörde det till undantagen, att företagen hjälpte sina arbetare eller andra anställda på deras ålderdom. Sedan dess ha emellertid avgörande förändringar inträffat. De arbetstagare, som kunna hänföras till tjänstemannakategorierna, komma numera i mycket stor omfattning i åtnjutande av pensionering, som koncentreras till Svenska Personal-Pensionskassan (S. P. P.) och vissa andra inrättningar. Till denna pensionering betala som regel både arbetsgivarna och arbetstagarna avgifter. Långsammare har pensioneringen för de egentliga arbetarkategorierna utvecklats, vilket huvudsakligen torde ha berott på att dylik pensionering är så mycket kostsammare för arbetsgivarna och att arbetarna åtminstone tidigare ej själva haft samma möjligheter att bidra till pensionskostnaden som tjänstemännen. Beträffande arbetarna har dock under de senaste decennierna en markant förändring inträffat. Företagarna ha på många håll visat ett stort intresse för pensionering av sina arbetare i en eller annan form. Denna utveckling har starkt stimulerats av de ändringar, som år 1935 genomfördes i folkpensioneringslagstiftningen, innebärande att möjlighet bereddes arbetsgivarna att till avgående arbetare utgiva en viss pension, utan att denna medförde någon reduktion av tilläggs pensionen. En för ett par år sedan företagen utredning inom föreningen utvisade, att företagen numera i icke obetydlig utsträckning sörja för pensionering av sina arbetare på olika sätt, exempelvis genom utgivande av understöd direkt från företagen eller genom anslutning till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. En klar tendens föreligger till utvidgning av arbetarpensioneringen på frivillig väg.

I vårt land har hittills i princip rätt enighet om att omfattningen av arbetsgivarens ekonomiska förpliktelser gentemot arbetstagarna bör regleras av arbetsmarknadens parter själva utan statligt tvång. Allmänt anses — och det har betygats även av framstående utländska iakttagare — att detta ur samhällsutvecklingens synpunkt har varit den bästa vägen. Ett statligt ingripande i en viss situation till förmån för den ena parten skulle visserligen kunna tillföra denna en tillfällig fördel, men i längden torde båda parterna och även samhället som helhet bäst betjänas av att dylika frågor avgöras av arbetsmarknadsparterna själva.

I motionen yrkas, i uppenbar strid med hela den grundsyn som sålunda är den vedertagna, att lagstiftning skall komma till stånd beträffande ett moment i arbetsförhållandet, som är av en oerhörd ekonomisk räckvidd. Föreningen måste bestämt motsätta sig detta. Skola arbetsmarknadens organisationer kunna rätt fylla sin uppgift, får deras frihet icke beskäras såsom här föreslagits.

Vi vilja i detta sammanhang meddela, att frågan om arbetarpensionering nyligen upptagits till överläggning mellan Svenska Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i arbetsmarknadskommittén (den s. k. Saltjöbads-kommittén). Klart är att dessa överläggningar näppeligen kunna leda till ett positivt resultat, om en statlig utredning rörande företagarpension nu igångsättes. Föreningen vill bestämt varna för att denna fråga, som är av en utomordentlig omfattning, forceras genom politiska initiativ. Det torde vara all anledning att låta den utveckling, som redan är i gång, lugnt fortsätta. I den mån vårt näringslivs framtidsutsikter efter ett fredsslut säkrare kunna bedömas och därvid — såsom man vill hoppas — te sig gynnsamma, kan det förväntas, att den förut angivna tydliga tendensen till ett mera allmänt genomförande av arbetarpensioneringen ytterligare förstärkes. Man får emellertid under inga omständigheter glömma, att vårt näringslivs bärkraft har sina gränser. Det är endast genom att man låter arbetarpensioneringen naturligt växa fram, som frågan kan få sin lyckliga lösning.

Det må dessutom tilläggas, att den nu arbetande socialvårdskommittén har i uppdrag att verkställa en allsidig översyn över folkpensioneringslagstiftningen, därvid frågan om pensionsbehovet kommer att behandlas. Under sådana omständigheter kan det enligt föreningens mening icke vara ändamålsenligt att nu igångsätta någon statlig utredning i den av motionärerna berörda frågan.

Under återopande av vad ovan anförts får föreningen hemställa, att den remitterade motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 mars 1944.

Svenska Arbetsgivareföreningen

IVAR O. LARSON.

Bilaga C.

Till Andra lagutskottet.

Genom remiss den 8 februari 1944 har Landsorganisationen i Sverige beretts tillfälle att avgiva yttrande över en av herr Åkerström inom andra kammaren väckt motion (nr 7) angående utredning rörande lagstiftning om företagarpension.

I sitt utlåtande över sakkunnigförslaget år 1938 till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda uttalade landsorganisationen att dessa anställdas pensionsfråga rationellt kunde lösas först genom en lagstadgad obligatorisk pensionering. Det framhölls att syftemålet med varje lagstiftning om *frivillig* pensionering, nämligen att säkerställa gjorda pensionsutfästelser, endast kunde vinnas med risk för att utfästelser överhuvud icke vidare gjordes. För redan före lagens genomförande utgående eller utfästa pensioner kunde lagen icke tilläggas retroaktiv giltighet, och vad beträffade utfästelser, som lämnades efter ikraftträdandet, kunde det befaras att lagens i vissa fall nödvändigtvis tvingande regler komme att föranleda att pensionerna gäves karaktären av tillsvidarepensioner i större utsträckning än eljest skulle ha skett.

Att dessa farhågor icke varit ogrundade framgår av att blotta framläggandet av 1938 års förslag veterligen föranlett arbetsgivare att ordna pensionsfrågan för sina anställda på det sätt att reella tjänstepensioner formellt betecknas som understöd tills vidare.

Om sålunda en lagstiftning av denna art snarare måste motverka än befrämja tjänstepensioneringens utbredning, är det å andra sidan uppenbart att problemet icke heller kan lösas på den *rena* frivillighetens grund. I sitt förutnämnda yttrande anmärkte landsorganisationen att de till landsorganisationen anslutna arbetare, vilka vore tillförsäkrade tjänstepension under sådan form att de bleve hänförliga under lagstiftningen, överslagsvis ej torde kunna beräknas utgöra ens 1 procent av organisationens hela medlemsantal. Alltfort gäller att endast enstaka större företag genomfört arbetarpensionering, och i de fall så skett rör det sig — med något undantag — om pensionsbelopp, som även med hänsyn tagen till folkpensioneringen äro otillräckliga för pensionstagarens försörjning.

Utsikterna att kollektivavtalsmässigt få till stånd en reglering av pensionsfrågan äro små. Endast i mycket ringa omfattning kan man räkna med att *överhuvud* få en arbetarpensionering genomförd i denna ordning, än mindre en *betryggande* pensionering. Därtill kommer ju avtalsregleringens begränsning till kollektivavtalsbundna tjänsteförhållanden.

Då en sådan *allmän* förbättring av folkpensioneringen icke inom överskådlig tid är möjlig att denna försäkring komme att bereda arbetstagarna den trygghet på ålderdomen, som tjänstepensioneringen avser att bereda dem, är en lagstadgad tjänstepensionering den enda framkomliga vägen. Delade meningar kunna endast råda om formen för en dylik pensionering. Även i detta hänseende torde det visserligen vara obestriddligt att försäkringsformen är den enda *betryggande*. En utredning i saken kan i denna del endast avse spörsmålet, huruvida försäkringen bör utformas som en fristående tjänstepensionsförsäkring eller (med bidragsplikt för arbetsgivarna) inbyggas i folkpensioneringssystemet. Valet mellan dessa alternativ måste tydligen ske efter finansiella och förvaltningsmässiga synpunkter.

Tidigare utredningar om tjänstepensionering inom den privata arbetsmarknaden ha icke avsatt något resultat. Tiden synes nu vara inne att fullfölja utredningsarbetet. Ehuru detta givetvis måste utföras under samverkan med socialvårdskommittén, torde uppgiftens omfattning kräva tillsättande av särskilda utredningsmän.

En lagreglering är emellertid säkerligen ett problem på så lång sikt att man i avbiden därpå icke bör avstå från alla möjliga och lämpliga åtgärder för utbredning av det frivilliga pensioneringssystemet. Här må nämnas att frågan om arbetarpensionering upptagits till behandling av den av Svenska Arbetsgivareföreningen och landsorganisationen tillsatta arbetsmarknads-kommittén; det ligger i sakens natur att dessa överläggningar icke avse lagstiftningsåtgärder utan förutsättningarna och formerna för en frivillig pensionering. Statsmakterna ha anledning att å sin sida kraftigt medverka till att denna pensioneringsform uppmuntras. Vid årets riksdag föreligger en av hr Sundström i Vikmanshyttan m. fl. väckt (till landsorganisationen ej remitterad) motion (A. K. nr 118) angående utredning av frågan om statsbidrag till folkpensioner på grund av frivilliga avgifter. Det före 1936 utgående statsbidraget till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring var visserligen icke av den storleksordning att enbart det kunde antagas mera allmänt främja denna pensioneringsform och inbjuda arbetsgivarna att anlita densamma för arbetarpensionering. Även om man i princip godkände den mo-

tivering, som anfördes för statsbidragets avskaffande — »att försäkringen borde vara i möjligaste mån jämställd med motsvarande privata försäkringsrörelse» — förelåg sålunda intet praktiskt skäl för denna åtgärd. Landsorganisationen kan emellertid icke godkänna den antydda principiella motiveringen och anser följaktligen det i motionen framförda förslaget förtjänt att allvarligt övervägas. Det av motionärerna avsedda syftet torde emellertid icke befrämjas, med mindre statsbidraget fastställes att utgå med högre andel av pensionen än som utgick före 1936.

Stockholm den 6 mars 1944.

Landsorganisationen i Sverige
AUG. LINDBERG

/ *Arnold Sölvén.*

Bilaga D.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Daco, som beretts tillfälle att avgiva yttrande över en motion avgiven av herr Åkerström i riksdagens andra kammare angående utredning rörande lagstiftning om företagarpension, får med anledning härav anföra följande.

Det synes icke vara fullt klart, huruvida motionären åsyftar en obligatorisk pensionering enbart för företagare eller om motionen har ett vidare syftemål och avser pensionering av i näringslivet sysselsatta företagare såväl som arbetstagare.

För tjänstemannagrupperna löses för närvarande pensionsfrågan i allt större utsträckning. Av särskild betydelse har härvid varit den verksamhet, som Svenska Personal-Pensionskassan (SPP) bedrivit i samarbete med arbetsgivarna och tjänstemannaorganisationerna på det privata näringslivets område. Det synes även finnas stora förutsättningar, att tjänstemannagruppernas pensionering så småningom helt skall kunna lösas på frivillighetens väg. De inom Daco verksamma tjänstemannaorganisationerna bedriva även ett intensivt arbete för att så skall ske.

Vid tidigare tillfällen har man varit inne på tanken att genom lagstiftning reglera tjänstepensioneringen. Det senaste förslaget, som framlades av den s. k. Harteliuskommittén (S.O.U. 1938: 18), var emellertid ur tjänstemannasympunkt i flera avseenden mycket bristfälligt. Det synes även vara att föredraga, om tjänstemännens pensionsfråga liksom övriga anställningsvillkor kunna regleras genom frivilliga överenskommelser. Åtminstone föreligger enligt Dacos förmenande icke för närvarande skäl att intaga en annan ståndpunkt.

Frågan om den framtida utformningen av tjänstepensionsförsäkringen har på den senaste tiden fått förnyad aktualitet i samband med livförsäkringsaktiebolaget Thules hemställan till Kungl. Maj:t om koncession å kollektiv tjänstepensionsförsäkring. I sitt den 22 december 1943 avgivna yttrande över denna framställning har Kungl. Försäkringsinspektionen bl. a. hemställt, att

Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte föranstalta om en utredning rörande tjänstepensionsförsäkringen och därmed sammanhängande spørsmål. Då sålunda Kungl. Maj:t av denna och andra orsaker har sin uppmärksamhet riktad på dessa spørsmål, saknas enligt Dacos förmenande skäl för riksdagen att hemställa om en utredning i det av motionären berörda ärendet.

Med stöd av vad ovan anförts ber Daco få hemställa, att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 mars 1944.

DACO

(De anställdas centralorganisation)

G. OSVALD

/ Otto Nordenskiöld.

Bilaga E.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Sedan Lagutskottet berett Svenska Personal-Pensionskassan tillfälle att före den 15 mars 1944 avgiva yttrande över motion nr 7 i Andra Kammaren av herr Åkerström, får kassan anföra följande.

Frågan om lagstiftning beträffande pensionering av i enskild tjänst anställda personer har tidigare varit föremål för kommittéutredningar, vilka resulterat i förslag till lagstiftning angående frivillig tjänstepensionering. I underdånig skrivelse av den 22 december 1943, vilken i avskrift bifogas, har vidare Försäkringsinspektionen föreslagit, att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte föranstalta om utredning rörande tjänstepensionsförsäkringen och därmed sammanhängande spørsmål.

Motionären synes åsyfta en lagstiftning om obligatorisk tjänstepensionering för anställda. Kassan anser sig icke böra göra något uttalande i själva sakfrågan om frivillig eller obligatorisk pensionering i avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut i anledning av Försäkringsinspektionens nyss nämnda skrivelse. Kassan får emellertid till ledning för utskottets bedömande av frågan, i vad den avser främst tjänstemän och förmän, överlämna en inom SPP utarbetad promemoria¹ avsedd att ungefärligen belysa, i vilken utsträckning de anställda för närvarande äro pensionsförsäkrade eller i andra former kunna påräkna pension under medverkan av arbetsgivaren.

Stockholm den 14 mars 1944.

Svenska Personal-Pensionskassan
— ömsesidig försäkringsförening —

RUDOLF EKLUND.

TIM JANSSON.

¹ Se bilaga F.

Bilaga F.

P. M. utarbetad inom Svenska Personal-Pensionskassan (SPP) och avsedd att belysa i vilken utsträckning tjänstemän, förmän och arbetare inom det enskilda näringslivet äro pensionsförsäkrade eller i andra former kunna påräkna pension under medverkan av arbetsgivaren.

Att giva en exakt siffermässig belysning av den omfattning, i vilken ordnad pensionering genomförts inom olika befolkningsgrupper, låter sig för närvarande icke göra. Dels äro nämligen de statistiska och andra uppgifter, som skulle behövas för frågans klarläggande, i hög grad ofullständiga, dels måste alltid olika uppfattningar råda om vad som skall förstås med ordnade pensionsförhållanden. Efterföljande redogörelse avser därför endast att giva en summarisk föreställning om vad som hittills blivit åtgjort i pensionsfrågan för de i enskild tjänst anställda. Även om man med en för de anställda fullt tillfredsställande pensionering icke gärna bör förstå annat än den pensionering, som är försäkringsmässigt säkerställd och byggd på principen att den anställde är oinskränkt ägare till de för hans pensionering avsatta medlen, vilka villkor exempelvis äro uppfyllda vid en försäkring i SPP, hava dock för fullständighetens skull i denna översikt medtagits vissa pensionsanordningar, där dessa villkor icke äro uppfyllda, såsom direktpensionering, försäkringsmässig pensionering utan oantastbar pensionsrätt m. m.

Industri och hantverk.

Det är inom industrin, som pensionsfrågan kommit längst mot sin lösning. Vad industrins *förvaltningspersonal* (tjänstemän och förmän) beträffar har dess pensionsfråga i mycket stor utsträckning blivit löst genom pensionsförsäkring i SPP. Här kunna några siffror lämpligen anföras. Med stöd av siffrorna i 1940 års folkräkning torde man kunna uppskatta förvaltningspersonalen inom landets industri och hantverk vid nuvarande tidpunkt till ett totalantal av ca 100 000. Av dessa äro ca 40 000 pensionsförsäkrade i SPP, efter en pensioneringsplan, som för de flesta kan anses likvärdig med den för statens tjänstemän gällande pensioneringsplanen. Vid ett företags anslutning till SPP är det regel, att anställda under viss ålder, exempelvis 25 år, liksom anställda över viss ålder, vanligtvis 50 år för man och 45 år för kvinna, undantagas från anslutningen. Härav följer, att de till SPP anslutna företagen inom industri och hantverk sysselsätta ett större antal befattningshavare än de försäkrade 40 000. Totalt torde antalet anställda hos de SPP-an slutna företagen kunna uppskattas till ca 50 000 personer.

Man kan med fog göra gällande, att för dessa 50 000 befattningshavare är pensionsfrågan tillfredsställande löst. För dem, som ännu icke uppnått den föreskrivna minimiåldern, är det i regel nämligen endast en tidsfråga, innan de omfattas av den försäkringsmässiga pensioneringen, och för de överåriga, vilken kategori uppenbarligen efter en relativt kort övergångstid icke längre kommer att finnas, träffas normalt i företagens egen regi anordningar (reglementen, stiftelser och dylikt), som reglera deras pensionering.

Inom industrin förekommer för förvaltningspersonalen i någon utsträckning även annan försäkringsmässig pensionering än anslutning till SPP. Så-

lunda ha några företag egna pensionskassor, upprättade enligt lagen om understödsföreningar. I enstaka fall förekomma vidare försäkringar hos vanliga livförsäkringsbolag eller s. k. frivillig försäkring hos Pensionsstyrelsen. Även icke försäkringsmässig pensionering förekommer i betydande utsträckning, antingen genom utfärdade pensionsreglementen eller efter beslut från fall till fall. För att finansiera direktpensioneringen har hos många företag betydande medel avsatts till pensionsstiftelser, bildade antingen enligt 1937 års lag om aktiebolags pensionsstiftelser eller som fria stiftelser.

Även om exakta uppgifter icke stå att erhålla, torde det icke vara överdrivet påstå, att minst $\frac{2}{3}$ av den inom industrin och hantverket sysselsatta förvaltningspersonalen i en eller annan form har att påräkna pension (i flertalet fall jämväl för efterlevande familj) och att för huvudmassan av dessa frågan lösts efter försäkringsmässiga linjer. SPP:s snabba utveckling, som hittills icke företett någon stagnation, tyder också på att en betydande ökning inom en överskådlig framtid av den försäkringsmässigt ordnade pensioneringen är att vänta.

Antalet *arbetare* inom industrin och hantverket kan enligt tidigare anförd källa för närvarande uppskattas till ca 800 000. För dessa förekommer försäkringsmässig pensionering ännu endast i mycket ringa utsträckning, sannolikt endast för en eller annan procent. Till den centrala pensionskassan för kroppsarbetare — Arbetarepensionskassan (APK) — ha sålunda icke anslutit sig mera än ett par större industriföretag. Några företag hava egna pensionskassor för sina arbetare och några företag slutligen hava sina arbetare pensionerade genom Pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. Den huvudsakliga arbetarpensioneringen sker i form av direktpensionering från företagen i regel utan att pensionsutfästelser äro givna. Hos många industriföretag finnas större eller mindre avsättningar gjorda till stiftelser för att säkerställa denna direktpensionering. Pensionsförmånerna för arbetare torde i regel anpassas efter folkpensioneringens bestämmelser och utgå med de belopp, som lagen tillstädur utan att arbetarens rätt till s. k. full tilläggspension beskäres. I viss utsträckning torde också pensionering i form av naturaförmåner förekomma, såsom fri bostad el. dyl. Att uttala sig om i vilken utsträckning industrins arbetare kunna påräkna pension i en eller annan form låter sig dock icke göra.

Samfärdsel.

Även inom samfärdseln har pensionsfrågan i mycket betydande utsträckning funnit sin lösning. För de enskilda järnvägarna finnes sålunda en gemensam pensionskassa, Enskilda järnvägarnas pensionskassa, i vilken flertalet av landets enskilda järnvägar hava såväl sina tjänstemän som sina arbetare pensionsförsäkrade. De järnvägar, som stå utanför kassan, ha i stället egna pensionskassor. Inom rederinäringen finnes likaledes en gemensam kassa för samtliga rederier, Sjöbefälets pensionskassa. Hos denna kassa eller på annat likvärdigt sätt ha rederierna enligt kollektivavtal med de anställdas organisationer ordnat för sjöbefälets (kaptener, styrmän och maskinister) pensionering. För ett stort antal rederier är tjänstemännens pensionsfråga ordnad i SPP. För sjömän av manskapsklass i utrikes fart har nyligen en förbättrad pensionering kommit till stånd inom Handelsflottans pensionsanstalt.

Sedan vägväsendet nu förstattligats, sörjer staten som arbetsgivare för de däri anställdas pensionering. I den mån gatu- och landsvägstrafiken ombe-

sörjes av statliga eller kommunala företag, torde de där anställda ha sin pensionering ordnad, medan företag inom detta område av enskild karaktär endast i ringa utsträckning kunna sägas hava genomförd pensionering. Vad slutligen lufttrafiken beträffar förekommer inom branschen ett enda företag av betydelse. Detta företag torde väl ha sört för sina anställda i pensionshänseende.

Banker, sparbanker och försäkringsföretag.

Inom rubricerade grupp av företag finnas knappast kroppsarbetare i egentlig mening, utan hela personalen kan i stort sett hänföras till gruppen förvaltningspersonal. Även om formerna starkt växla för pensioneringens ordnande (anslutning till SPP — särskilt i fråga om sparbanker och sakförsäkringsbolag —, egen pensionskassa, för ett flertal banker gemensam pensionskassa, livförsäkringar, stiftelser m. m.), torde huvudparten av anställda inom gruppen kunna påräkna pension, i regel utfäst och försäkringsmässigt säkerställd. Det är anmärkningsvärt, att ett flertal företag inom denna grupp icke byggt sina pensionsanordningar på den oantastbara pensionsrättens grund.

Handel.

Antalet anställda inom handeln torde för närvarande kunna uppskattas till ca 300 000, varav ca 200 000 tillhörande försäljnings- och förvaltningspersonalen och ca 100 000 tillhörande gruppen kroppsarbetare.

Av förvaltningspersonalen ha drygt 20 000 sin anställning inom Kooperativa Förbundet och därtill anslutna konsumtionsföreningar, för vilka pensionsfrågan i princip fått sin lösning. Pensioneringsplanen har dock ännu icke hunnit att genomföras i full utsträckning.

För Spritcentralen, Tobaksmonopolet, systembolagen och de allmänna restaurantbolagen, vilka i allt torde sysselsätta minst 10 000 personer tillhörande såväl förvaltningspersonal som arbetare, är pensionsfrågan löst eller står inför sin lösning.

Inom handeln i övrigt är förhållandevis litet åtgjort i pensionsfrågan. Många tecken tyda emellertid på, att en ändring till det bättre snart är att vänta bl. a. såsom resultat av det arbete som i sådant syfte bedrivs av olika organisaioner. Man får också hålla i minnet att inom den privatägda handeln och i synnerhet detaljhandeln, till vilken flertalet av de handelsanställda är att hänföra, speciella förhållanden råda, som sätta sin prägel på pensionsfrågan. Sålunda utgöras de anställda i viss utsträckning av familjemedlemmar till ägarna och vidare torde det vara vanligt att de anställda förr eller senare bli egna företagare. I varje fall är pensionsfrågan för de inom enskild handel anställda försäkringsmässigt löst för högst 10 % av förvaltningspersonalen och ej i någon nämnvärd utsträckning för arbetarna. Huruvida direktpensionering i nämnvärd utsträckning förekommer, undandraget sig varje mera säkert bedömande.

Jordbruk och övriga näringsgrenar.

Inom rubricerade grupp, vilken omfattar näringsgrenarna jordbruk, fria yrken, husligt arbete och ospecificerad verksamhet, torde vara anställda ca 70 000 personer tillhörande kategorien förvaltningspersonal och något över 400 000 arbetare. Förvaltningspersonalen fördelar sig med ca 20 000

på jordbruket, ca 40 000 på fria yrken och ca 10 000 på husligt arbete och ospecificerad verksamhet. Arbetarnas fördelning blir ca 230 000 på jordbruk, ca 20 000 på fria yrken, ca 150 000 på husligt arbete och ca 20 000 på ospecificerad verksamhet.

Vad förvaltningspersonalen inom jordbruket beträffar, förekommer ordnad pensionering av densamma praktiskt taget endast i den mån personalen är anställd på jord- och skogsegendomar, som drivas i anslutning till bruksindustri. I sådana fall är denna personals pensionsfråga i regel löst efter samma grunder som tillämpas för de direkt inom industrin anställda. Det bör måhända påpekas, att pensionsfrågan även kommit relativt långt mot sin lösning för de anställda inom jordbrukets och skogsbrukets försäljnings- och liknande organisationer, vilka anställda dock närmast äro att hänföra under rubriken »Handelsanställda». Förvaltningspersonalen inom de fria yrkena, husligt arbete och ospecificerad verksamhet torde däremot endast i relativt obetydlig utsträckning åtnjuta ordnade pensionsförhållanden i egentlig mening.

Likaså torde det stora flertalet av de ovannämnda ca 400 000 arbetarna sakna ordnade pensionsförhållanden. Huruvida någon direktpensionering förekommer, kan icke uttalas någon mening om, men sannolikt är, att i varje fall många av de inom jordbruket anställda om inte annat hava att påräkna olika former av naturaförmåner såsom bidrag till sin ålderdomsförsörjning.

Till slut må det vara av intresse att nämna några siffror rörande storleken av de belopp, som hittills försäkringsmässigt eller på annat sätt under myndighets tillsyn blivit avsatta inom det enskilda näringslivet för de anställdas pensionering.

Fonder i SPP	ca	525 milj. kr.
Fonder i ca 100 understödsföreningar avsedda för tjänstepensionering	ca	475 milj. kr.
Avsättningar till pensionsstiftelser enligt 1937 års lag ..	ca	125 milj. kr.
		<u>Summa 1 125 milj. kr.</u>

Härtill komma de belopp, som för tjänstepensionering inbetalats till Pensionsstyrelsens frivilliga försäkring, till de vanliga livförsäkringsbolagen liksom avsättningar till s. k. fria stiftelser.

Stockholm den 14 mars 1944.

SVEN FISCHERSTRÖM.

/ Gunnar Ericsson